

УДК 930.2-044.247:069(045)

ІНТЕГРАЦІЯ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИХ МЕТОДІВ У МУЗЕЙНІЙ ПРАКТИЦІ

Мовчан К.М., Малець О.О., Моргун А.В.

INTEGRATION OF SOURCE SCIENCE METHODS IN MUSEUM PRACTICE

Movchan Kateryna, Malets Oleksandr, Morhun Alla

У статті розглядається важливість інтеграції джерелознавчих методів у музейну практику як інструменту збереження та представлення культурної спадщини. З особливим акцентом на виклики та можливості, які виникають у зв'язку з цифровізацією, аналізуються сучасні стратегії та інноваційні підходи, які можуть сприяти ефективнішій роботі музеїв.

Ключові слова: музеї, джерелознавство, культурна спадщина, класифікація, експонати.

The article discusses the importance of integrating source-critical methods into museum practice as a tool for preserving and presenting cultural heritage. With a particular focus on the challenges and opportunities arising from digitization, modern strategies and innovative approaches that can contribute to more effective museum work are analyzed. Special attention is paid to the use of modern technologies and interactive methods to engage audiences and create captivating museum exhibitions. The advantages and limitations of digital tools in the context of museum activities are examined, and recommendations are provided for optimal utilization of these resources to enhance the accessibility and effectiveness of museum collections.

Keywords: museums, source criticism, cultural heritage, classification, exhibits.

У сучасному світі, де технології змінюють спосіб, яким ми взаємодіємо з інформацією, музеї стикаються з необхідністю адаптації своїх методів збереження та представлення культурної спадщини. Інтеграція джерелознавчих методів в музейну практику відкриває нові можливості для підвищення доступності, зрозумілості та залучення аудиторії.

Джерелознавство, стоячи на перетині історії, філології, архівознавства та інших гуманітарних дисциплін, пропонує комплексний підхід до розуміння та інтерпретації різноманітних інформаційних ресурсів. У сфері музейної діяльності використання джерелознавчих методів набуває особливої значущості, оскільки кожен експонат є не просто об'єктом культурної спадщини, а й носієм унікальної інформації, яка вимагає глибокого розуміння та вмілого аналізу.

Джерелознавство допомагає музейним фахівцям визначати справжність експонатів через ретельний аналіз їхнього походження, матеріалів, технік виготовлення, а також через порівняння з іншими подібними об'єктами. Цей процес не тільки сприяє

підтвердженню автентичності експонатів, але й дозволяє відтворити їх історичний та культурний контекст.

Завдяки методам джерелознавства музеї здатні розробляти деталізовані та структуровані описи експонатів, враховуючи їх історію, значення, стиль, авторство та інші характеристики. Класифікація, заснована на джерелознавчих принципах, допомагає організувати музейні колекції таким чином, щоб вони були зручними для дослідження, зберігання та експонування.

Ключовим аспектом використання джерелознавства в музейній практиці є контекстуалізація експонатів. Це включає роботу з визначенням історичного, культурного, соціального та художнього контексту, у якому об'єкт був створений або використовувався. Такий підхід дозволяє відвідувачам музею глибше зрозуміти значення експонатів і їх вплив на культурну історію.

Джерелознавство вносить важливий вклад у критичний аналіз експонатів, дозволяючи музейним фахівцям та дослідникам виявляти багатогранність інтерпретацій та значень, асоційованих з кожним об'єктом. Цей аналіз може включати дослідження процесів створення, використання, втрати або зміни функцій експонатів протягом часу. Він також сприяє виявленню зв'язків між експонатами в межах музейних колекцій та їхнім ширшим культурним, історичним та соціальним контекстами. Використання джерелознавчих методів сприяє багатшаровій інтерпретації експонатів, що включає не тільки фактичну інформацію про об'єкт, але й розуміння його символічних значень, впливу на суспільство та ролі в історії. Це дозволяє музеям створювати виставки, які відображають складність і різноманіття людського досвіду. Інтеграція джерелознавства в музейну практику також відкриває нові можливості для залучення аудиторії. Через інтерактивні виставки, освітні програми та цифрові ресурси музеї можуть забезпечити відвідувачам глибше розуміння контексту та значення експонатів, зробити досвід відвідування музею більш особистим та змістовним.

Важливим напрямом, який розвивається в українському досвіді, є інформаційно-ресурсна інтеграція. Цифрування, представлення. Організація доступу до сукупності

всіх матеріальних і духовних культурних досягнень є одним із пріоритетів сучасної діяльності соціокомунікаційних структур. Такий напрям взаємодії набуває активності в національному та регіональному вимірах. На регіональному рівні консолідуються інформаційні ресурси місцевих бібліотек, архівів та музеїв[1]. Важливим аспектом сучасної музейної практики є використання цифрових технологій для розширення доступу до колекцій. Джерелознавчі методи відіграють ключову роль у цифровізації музейних фондів, дозволяючи не тільки зберегти цифрові копії експонатів, але й надати онлайн-користувачам широкий доступ до детальної інформації та контекстуального аналізу. Джерелознавчі методи продовжують еволюціонувати, пропонуючи нові перспективи для музейної практики. Вони допомагають музеям адаптуватися до змінних вимог сучасності, знаходити нові способи збереження та інтерпретації культурної спадщини, а також відкривати перед відвідувачами невичерпані глибини знань і розуміння. Подальше розвитку джерелознавчих методів у музейному контексті залежить від здатності музеїв інтегрувати традиційні підходи з новітніми технологічними рішеннями, відкриваючи перед собою шлях до створення більш інтерактивних, освітніх та залучених виставкових просторів.

Розвиток цифрових гуманітарних наук пропонує музеям нові інструменти для дослідження та представлення колекцій. З використанням алгоритмів машинного навчання та великих даних, джерелознавчі методи можуть бути розширені для глибшого аналізу та інтерпретації музейних об'єктів, відкриваючи нові шляхи для розуміння культурної спадщини.

Хоча інтеграція цифрових технологій та джерелознавчих методів у музейну практику пропонує значні можливості, вона також ставить перед музеями виклики, пов'язані з цифровою грамотністю, зберіганням цифрових даних та захистом інтелектуальної власності. Музеї мають шукати баланс між використанням новітніх технологій для залучення аудиторії та необхідністю збереження автентичності та історичної цінності своїх колекцій.

Важливою аспектом використання джерелознавчих методів у музеях є їх освітня функція. Забезпечення доступу до детальної інформації про експонати та їх

контекстуалізація допомагають публіці краще зрозуміти історичні та культурні процеси, а також сприяють розвитку критичного мислення.

Перед музеями відкриваються нові горизонти за допомогою інтеграції джерелознавчих методів у свою діяльність. Це не тільки зміцнює їхню роль як хранителів культурної спадщини, але й підкреслює їхню значущість як активних учасників культурного діалогу, освіти та науки. Подальше дослідження та розвиток використання джерелознавчих методів в музеях вимагатиме не тільки технологічних інновацій, але й нових підходів до музейної педагогіки та кураторства. Важливо розробити стратегії, які дозволять ефективно інтегрувати традиційні джерела з цифровими носіями, забезпечуючи при цьому збереження експонатів і передачу знань майбутнім поколінням.

Міждисциплінарний підхід стає все більш важливим у зв'язку з потребою охопити різноманітні аспекти культурної спадщини. Залучення експертів з різних галузей дозволяє більш глибоко аналізувати та інтерпретувати музейні колекції, відкриваючи нові перспективи для дослідження та виставкової діяльності. Розширення джерелознавчих методів у музейній практиці також вимагає врахування етичних аспектів, особливо у контексті представлення культурних об'єктів та забезпечення поваги до інтелектуальної власності та культурних прав. Музеї мають працювати над тим, аби забезпечити збалансоване та чесне представлення історій, які вони розповідають.

Інтеграція джерелознавчих методів у музейну діяльність відкриває шляхи для більш активного залучення громадськості. Розробка програм, що дозволяють відвідувачам стати учасниками дослідницького процесу, може зміцнити зв'язок між музеями та їхніми аудиторіями, сприяючи глибшому розумінню та оцінці культурної спадщини.

Останні технологічні досягнення, такі як доповнена реальність (AR), віртуальна реальність (VR), та інтерактивні мультимедійні інсталяції, пропонують захоплюючі можливості для втілення джерелознавчих методів у музейну практику. Використання цих технологій може зробити музейний досвід більш залучаючим, інтерактивним та

освітнім, дозволяючи відвідувачам глибше зануритись у контекст та історію представлених експонатів.

Однією з ключових переваг цифровізації музейних колекцій є забезпечення їх збереження для майбутніх поколінь. Однак, це також створює виклики, пов'язані з великим обсягом даних та їхнім зберіганням. Музеї мають розробити стратегії для ефективного управління цифровими ресурсами, забезпечуючи при цьому їх доступність та відкритість для дослідників та широкої громадськості.

Використання джерелознавчих методів у музейній практиці сприяє мультикультурному діалогу та розумінню. Презентуючи історії та культурні об'єкти різних народів, музеї можуть відігравати важливу роль у сприянні культурного обміну та взаємопорозуміння між різними спільнотами.

Для ефективного використання джерелознавчих методів у музейній практиці, важливим є неперервний професійний розвиток музейних працівників. Це включає навчання новим технологіям, методам дослідження та кураторства, а також розвиток навичок критичного мислення та творчого підходу до музейної роботи.

Інтеграція джерелознавчих методів у музейну практику відкриває нові перспективи для збереження, дослідження та представлення культурної спадщини. Це не тільки покращує якість музейного досвіду для відвідувачів, але й сприяє глибшому розумінню та оцінці культурної різноманітності. Виклики, пов'язані з цифровізацією та збереженням інформації, вимагають комплексного підходу та співпраці між музеями, науковими інституціями та громадськістю, але можливості, які вони пропонують.

Цифровізація музейних колекцій та архівів не тільки сприяє збереженню матеріалів, але й розширює можливості їх дослідження та представлення. Цифрові інструменти дозволяють музеям створювати деталізовані віртуальні копії експонатів, доступні для широкої публіки, забезпечуючи при цьому глибокий контекстуальний аналіз за допомогою джерелознавчих методів. Цифровізація музейних колекцій та архівів відіграє вирішальну роль у сучасному музейництві, оскільки вона не лише сприяє збереженню історичних матеріалів від фізичного зносу та пошкоджень, але й значно розширює горизонти їх використання та аналізу.

Завдяки цифровізації, музеї мають можливість не просто створювати цифрові репліки експонатів, а й об'єднувати їх у віртуальні колекції, які можуть бути доступні онлайн для дослідників, студентів, та широкої публіки з будь-якої точки світу.

Цифрові інструменти та платформи надають музеям можливість впроваджувати інтерактивні елементи в представлення своїх колекцій, наприклад, через віртуальні тури, інтерактивні виставки, та едукативні ігри. Це не тільки залучає більше відвідувачів, але й сприяє глибшому розумінню контексту та історії представлених об'єктів. Використання доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR) може перетворити відвідування музею на унікальний і занурюючий досвід, дозволяючи користувачам "перенестися" в інші часи та місця.

Окрім того, цифровізація сприяє збереженню інформації про експонати у формі метаданих, які можуть включати детальні описи, історію виникнення та використання, а також інформацію про авторів та культурний контекст. Ці дані можуть бути використані для глибокого аналізу за допомогою джерелознавчих методів, надаючи нові перспективи для дослідження і розуміння культурної спадщини. Цифрові колекції також сприяють міждисциплінарним дослідженням, оскільки вони доступні для вчених різних галузей знань.

Нарешті, цифровізація відкриває нові можливості для співпраці між музеями та іншими культурними інституціями на національному та міжнародному рівнях.

Через обмін цифровими колекціями та дослідницькими ресурсами, музеї можуть об'єднувати свої зусилля у збереженні та промоції світової культурної спадщини. Це також створює платформу для глобального діалогу між культурами, допомагаючи підвищити глобальну обізнаність та розуміння історичних та культурних контекстів різних народів.

Крім того, інтеграція цифрових архівів із освітніми програмами може значно збагатити навчальний процес, надаючи студентам і вчителям доступ до широкого спектру первинних джерел і дозволяючи їм досліджувати історію, мистецтво, науку та інші дисципліни у більш інтерактивному та захоплюючому форматі. Це також відкриває двері для нових форм освітніх проектів, як-от віртуальні класні кімнати та

онлайн-семінари, які можуть залучати учнів з різних куточків світу.

Цифровізація також спонукає музеї рефлексувати над своїми стратегіями зберігання та консервації. В той час як цифрові копії можуть слугувати важливими інструментами для збереження знань, вони також ставлять питання про тривалість зберігання цифрових даних та виклики, пов'язані з цифровим зносом та застаріванням технологій. Музеї повинні розробляти стратегії цифрового архівування, які забезпечуватимуть довготривале збереження цифрових колекцій.

Враховуючи швидкий розвиток технологій, музеї стикаються з необхідністю постійно оновлювати своє технологічне обладнання та програмне забезпечення, щоб забезпечити оптимальну доступність та взаємодію з цифровими колекціями. Це вимагає не тільки значних фінансових інвестицій, але й зусиль у сфері освіти та підвищення кваліфікації музейного персоналу, щоб вони могли ефективно працювати з новітніми цифровими інструментами.

Завдяки цифровізації музейні колекції перестають бути статичними експозиціями, перетворюючись на живі осередки знань, які постійно розширюються та оновлюються за допомогою взаємодії з глобальною аудиторією. Це перетворення сприяє тому, що музеї стають не просто місцями зберігання артефактів, але й активними центрами освіти, культурного обміну та наукового дослідження. Цифрові колекції можуть слугувати базою для міжнародних дослідницьких проєктів, залучаючи вчених з різних країн до спільної роботи над вивченням культурної спадщини.

Одним з найбільших викликів для музеїв у контексті цифровізації є забезпечення інклюзивності та доступності. Це означає не тільки фізичний доступ до цифрових ресурсів через інтернет, але й створення умов, за яких кожен, незалежно від віку, освіти чи фізичних обмежень, може повноцінно взаємодіяти з цифровим контентом. Музеї повинні розробляти інтерфейси та інструменти, які будуть зрозумілі та доступні для всіх користувачів, включаючи адаптовані версії для людей з особливими потребами.

Цифровізація також відкриває додаткові можливості для громадської участі. Через

ініціативи, як-от відкриті архіви та краудсорсингові проєкти, музеї можуть залучати волонтерів з усього світу до процесів каталогізації, перекладу та інтерпретації колекцій. Такий підхід не тільки сприяє збільшенню доступного контенту, але й залучає широку аудиторію до активної взаємодії з музейним спадком.

Нарешті, цифровізація пропонує музеям можливість переосмислення та реінтерпретації своїх колекцій у світлі сучасних глобальних викликів. Цифрові проєкти можуть висвітлювати актуальні питання, такі як зміна клімату, соціальна справедливість та міжкультурний діалог, показуючи внесок культурної спадщини у формування стійкого та інклюзивного майбутнього.

Отже, цифровізація музейних колекцій та архівів відкриває безпрецедентні можливості для збереження, дослідження, та інтерактивного представлення культурної спадщини. Цей процес не тільки революціонує спосіб, яким музеї взаємодіють із своїми аудиторіями, але й розширює межі традиційного музейництва, перетворюючи музеї на динамічні центри навчання та культурного обміну.

Застосування цифрових технологій дозволяє музеям не тільки забезпечити збереження фізичних експонатів від зносу, але й створює віртуальні простори, де ці об'єкти можуть бути представлені в новому світлі, з новими інтерпретаціями та контекстами. Віртуальні виставки, доповнена та віртуальна реальність, онлайн-архіви та інтерактивні освітні інструменти відкривають безмежні можливості для освіти, дослідження та залучення.

Однак, разом із можливостями, цифровізація також ставить перед музеями нові виклики. Це включає питання про те, як забезпечити довготривале зберігання цифрових даних, як зробити цифрові ресурси доступними для всіх без обмежень, та як інтегрувати новітні технології таким чином, щоб вони доповнювали, а не заміняли фізичний досвід відвідування музею.

Важливо, щоб музеї продовжували шукати збалансовані підходи до цифровізації, які б враховували потреби та інтереси різних аудиторій, включаючи дослідників, освітян, студентів та широку громадськість. Це може включати розробку адаптивних інтерфейсів, що забезпечують різні рівні доступу та взаємодії, впровадження освітніх

програм, що використовують цифрові колекції для навчання та дослідження, а також співпрацю з технологічними партнерами для розробки інноваційних рішень для зберігання та представлення цифрового контенту.

У міру того, як музеї продовжують адаптуватися до цифрової епохи, вони відкривають нові шляхи для взаємодії зі своїми колекціями, перетворюючи спосіб, яким люди досліджують та взаємодіють з культурною спадщиною. Цифровізація не тільки робить культурні та історичні скарби більш доступними, але й сприяє глибшому їх розумінню за допомогою залучення віртуальних інструментів для вивчення.

Додатково, музеї мають унікальну можливість використати цифрові технології для створення персоналізованих досвідів для своїх відвідувачів. Шляхом впровадження систем рекомендацій та інтерактивних інструментів, що адаптуються до інтересів користувача, музеї можуть пропонувати відвідувачам унікальні освітні та розважальні шляхи, які збагачують їхнє сприйняття експонатів.

Паралельно, соціальні медіа та інші онлайн-платформи надають музеям інструменти для залучення нових аудиторій, сприяючи розширенню їхньої видимості та впливу. Використовуючи цифровий контент, як-от відео, блоги, онлайн-виставки та інтерактивні квести, музеї можуть залучати аудиторію з усього світу, спонукаючи їх до діалогу та взаємодії з культурною спадщиною на нових рівнях.

Однак, необхідно пам'ятати про виклики, які пов'язані з захистом авторських прав та інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Музеї мають знайти способи захистити права творців, одночасно забезпечуючи законний доступ до цифрових ресурсів. Це вимагає збалансованого підходу та співпраці з правовласниками для розробки ліцензійних угод, що враховують інтереси всіх сторін.

В майбутньому музеї продовжуватимуть розвивати свої цифрові стратегії, адаптуючи інноваційні технології для створення більш глибоких та змістовних взаємодій з культурною спадщиною. Це не тільки трансформує спосіб, яким музеї виконують свої освітні та зберігаючі місії, але й відкриває нові шляхи для глобальної культурної комунікації.

Попри численні переваги, інтеграція джерелознавчих методів у музейну практику

також стикається з викликами, включаючи необхідність значних інвестицій у цифрові технології та навчання персоналу. Майбутнє розвитку музеїв вимагатиме продовження інноваційного підходу до використання цифрових ресурсів та джерелознавчих методів для забезпечення збереження та просування культурної спадщини.

Список використаних джерел

1. Мілашовська О.І., Мовчан К.М., Ліба О.М. Взаємодія бібліотек, музеїв у розвитку цілісного інформаційного простору. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*/голов. ред.: Щербан Т.Д.; заст. Голов. ред.: Jerzy Piwowarski; Гоблик В.В. Мукачево-Ченстохова: РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2022.1(32). С.73-76

References

1. Milashovska, O.I., Movchan, K.M., Liba, O.M. 2022. Interaction of Libraries and Museums in the Development of Integrated Information Space. International Scientific Journal "Education and Science". Ed. by T.D. Shcherban; Deputy Ed.: Jerzy Piwowarski; Hlobyk V.V. Mukachevo-Częstochowa: RVV MDU; Academy of J. Długosz. 1(32). P.73-76.

УДК 792.091:394.2:008"18-19"(477. 87) (045)

НАРОДНІ ТЕАТРАЛЬНІ ВИСТАВИ ЯК СКЛАДОВА ЗИМОВОГО ЦИКЛУ СВЯТ В ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ ЗАКАРПАТТЯ (В ХІХ- КІН. ХХ ст.)

Олійник В. В.

VERTEP PERFORMANCES AS A COMPONENT OF THE WINTER CYCLE OF HOLIDAYS IN THE FOLK CULTURE OF TRANS-CARPATHTHIA (IN the XIX th – to the end XX th CENTURY)

Oliinyk Viktoriia

Мета роботи – розкрити особливості реалізації вертепної драми у зимовій обрядовості українців Закарпаття, в контексті поліетнічних та історичних реалій кінця ХІХ – ХХ століть. Проаналізувати генезу дохристиянського календарного циклу язичницьких вірувань в традиційній вертепній драмі Закарпаття кінця ХІХ – ХХ століть. Дослідити язичницькі елементи в різдвяних вертепних дійствах краю. Методологічну основу дослідження становлять принципи наукового пізнання: історизму та об'єктивності, які зумовлюють застосування науково-критичного аналізу періодики та монографічних праць кінця ХІХ – ХХ століть. Застосувавши принцип історизму, вивчено особливості реалізації вертепної драми в календарній обрядовості протягом досліджуваного періоду. Використано принцип системності, основний зміст якого полягає у тому, щоб аналізувати генезу вертепа як феномену зимової традиції українців Закарпаття в поліетнічному середовищі краю. Наукова новизна. Вперше зроблена спроба наукового аналізу генези вертепної драми в календарній обрядовості українців Закарпаття з кінця ХІХ ст. до початку ХХІ ст., досліджено символіку головних дійових образів різдв'яної драми українців Закарпаття.

Ключові слова. Різдво, різдвяна драма, вертеп, колядники, різдвяна зірка.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>